

Київський національний університет
будівництва і архітектури
Кафедра політичних наук
«Затверджую»

Шифр спеціальності 081	Назва спеціальності, освітньої програми «Право», «Будівельне та містобудівне право»	Сторінка 1 з 4
---------------------------	---	-------------------

Завідувач кафедри /Перегуда С.В./

17 червня 2020 р.

Розробник силябусу /Панібудьласка В.Ф./
 /Халабуденко О.А./

СИЛАБУС

Історія держави та права зарубіжних країн

1) Шифр за освітньою програмою: ОК5
2) Навчальний рік: 2020-2021
3) Освітній рівень: перший рівень вищої освіти (бакалавр)
4) Форма навчання: денна
5) Галузь знань: 08 «ПРАВО»
6) Спеціальність, назва освітньої програми: 081 «Право», «Будівельне та містобудівне право»
8) Статус освітньої компоненти: обов'язкова
9) Семестр: II
11) Контактні дані викладачів: доц., к.ю.н. Халабуденко О.А. Ауд. 431 Центрального корпусу КНУБА Профіль на сайті КНУБА: http://www.knuba.edu.ua/?page_id=47977 Контакти: (050)986-13-69 E-mail: khalabudenko.oa@knuba.edu.ua; gelox717@gmail.com доц., к.і.н. Панібудьласка В.Ф. Ауд. 431 Центрального корпусу КНУБА Профіль на сайті КНУБА: http://www.knuba.edu.ua/?page_id=47977 E-mail: panibudlaska.av@knuba.edu.ua
12) Мова викладання: українська
13) Пререквізити «Історія держави і права України»
14) Мета курсу: ознайомлення з тенденціями та загальними закономірностями розвитку держави та права, починаючи від стародавніх часів та закінчуючи сучасністю і ставить за мету підготувати студентів до вивчення ряду основних та спеціальних юридичних дисциплін, надати їм цілісної картини зародження та еволюції основних інститутів держави і права, поглибити їхнє сприйняття розвитку світу, систематизувати та встановити причинно-наслідкові зв'язки у розвитку державних та правових категорій людства.

15) Результати навчання:				
№	Програмний результат навчання	Метод перевірки навчального ефекту	Форма проведення занять	Посилання на програмні компетентності
1.	ПРН2. Здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання.	Обговорення під час занять, тематичне дослідження, контрольна робота, есе	Лекція, практичні заняття	ІК ЗК13 ЗК14
2.	ПРН4. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми.	Обговорення під час занять, захист індивідуального завдання, есе	Лекція, практичні заняття	ІК ЗК13 ЗК14

Шифр спеціальності 081	Назва спеціальності, освітньої програми «Право», «Будівельне та містобудівне право»	Сторінка 1 з 4
---------------------------	---	-------------------

Завідувач кафедри

_____/Перегуда Є.В./

17 червня 2020 р.

Розробник силабусу

_____/Панібудьласка В.Ф./

_____/Халабуденко О.А./

СИЛАБУС

Історія держави та права зарубіжних країн

1) Шифр за освітньою програмою: ОК5
2) Навчальний рік: 2020-2021
3) Освітній рівень: перший рівень вищої освіти (бакалавр)
4) Форма навчання: денна
5) Галузь знань: 08 «ПРАВО»
6) Спеціальність, назва освітньої програми: 081 «Право», «Будівельне та містобудівне право»
8) Статус освітньої компоненти: обов'язкова
9) Семестр: II
11) Контактні дані викладачів: доц., к.ю.н. Халабуденко О.А. Ауд. 431 Центрального корпусу КНУБА Профіль на сайті КНУБА: http://www.knuba.edu.ua/?page_id=47977 Контакти: (050)986-13-69 E-mail: khalabudenko.aa@knuba.edu.ua ; geloх717@gmail.com доц., к.і.н. Панібудьласка В.Ф. Ауд. 431 Центрального корпусу КНУБА Профіль на сайті КНУБА: http://www.knuba.edu.ua/?page_id=47977 E-mail: panibudlaska.av@knuba.edu.ua
12) Мова викладання: українська
13) Пререквізити «Історія держави і права України»
14) Мета курсу: ознайомлення з тенденціями та загальними закономірностями розвитку держави та права, починаючи від стародавніх часів та закінчуючи сучасністю і ставить за мету підготувати студентів до вивчення ряду основних та спеціальних юридичних дисциплін, надати їм цілісної картини зародження та еволюції основних інститутів держави і права, поглибити їхнє сприйняття розвитку світу, систематизувати та встановити причинно-наслідкові зв'язки у розвитку державних та правових категорій людства.

15) Результати навчання:

№	Програмний результат навчання	Метод перевірки навчального ефекту	Форма проведення занять	Посилання на програмні компетентності
1.	ПРН2. Здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання.	Обговорення під час занять, тематичне дослідження, контрольна робота, есе	Лекція, практичні заняття	ІК ЗК13 ЗК14
2.	ПРН4. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми.	Обговорення під час занять, захист індивідуального завдання, есе	Лекція, практичні заняття	ІК ЗК13 ЗК14

3.	ПРН5. Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю.	Обговорення під час занять, захист індивідуального завдання, есе	Лекція, практичні заняття	ІК ЗК13 ЗК14 СК2
4.	ПРН7. Складати та узгоджувати план власного дослідження і самостійно формувати матеріали за визначеними джерелами.	Обговорення під час занять, захист індивідуального завдання, есе	Лекція, практичні заняття	ІК СК2
5.	ПРН8. Використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного і всебічного встановлення певних обставин.	Обговорення під час занять, захист індивідуального завдання, есе	Лекція, практичні заняття	ІК
6.	ПРН11. Володіти базовими навичками риторики.	Обговорення під час занять, захист індивідуального завдання, есе	Лекція, практичні заняття	ІК ЗК13 ЗК14
7.	ПРН12. Доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло.	Обговорення під час занять, захист індивідуального завдання, есе	Лекція, практичні заняття	ІК ЗК13
8.	ПРН13. Пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту.	Обговорення під час занять, захист індивідуального завдання, есе	Лекція, практичні заняття	ІК ЗК13 ЗК14
9.	ПРН17. Працювати в групі, формуючи власний внесок у виконання завдань групи.	Обговорення під час занять, захист індивідуального завдання, есе	Лекція, практичні заняття	ІК ЗК14
10.	ПРН18. Виявляти знання і розуміння основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування національної правової системи.	Обговорення під час занять, захист індивідуального завдання, есе	Лекція, практичні заняття	ІК ЗК13 ЗК14 СК2
11.	ПРН19. Демонструвати необхідні знання та розуміння сутності та змісту основних правових інститутів та норм фундаментальних галузей права.	Обговорення під час занять, захист індивідуального завдання, есе	Лекція, практичні заняття	ІК ЗК13 СК2
12.	ПРН20. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.	Обговорення під час занять, захист індивідуального завдання, есе	Лекція, практичні заняття	ІК ЗК13 ЗК14 СК2
13.	ДПРН2. Знати правові механізми реалізації владних рішень органів державної влади та місцевого самоврядування у сфері містопланування та містобудування.	Обговорення під час занять, захист індивідуального завдання, есе	Лекція, практичні заняття	ІК

За підсумками вивчення дисципліни студент повинен:

знати:

зміст основних правових понять (правотворчість, система джерел права, правозастосування, правотлумачення, правовий вплив, правова система);

основні властивості основних правових явищ, що вивчаються;

закономірності функціонування та тенденції розвитку відповідних правових явищ;

основні сучасні проблеми функціонування і розвитку правових явищ та шляхи їх вирішення;

структуру суспільного ладу та правове становище різних прошарків населення у різні історичні

періоди;

систему, повноваження державної влади та управління в різні історичні періоди;

судову систему та особливості судочинства в різні історичні періоди;

джерела права та їх основні положення в різні історичні періоди;

розвиток та основні положення галузей права в різні історичні періоди;

основні закономірності виникнення, розвитку і функціонування права та держави, які становлять теоретичне та методологічне підґрунтя у відношенні до галузевих і міжгалузевих юридичних наук.

вміти:

здійснювати аналіз та узагальнення, з'ясувати причинно-наслідкові зв'язки історичних явищ, історичних подій і процесів

орієнтуватися в історичних явищах і процесах, володіти й оперувати правовою інформацією відповідно до потреб практичної діяльності

виважено оцінювати роль суб'єктивних і об'єктивних чинників в історичному процесі, подіях і явищах вітчизняної історії;

ефективно використовувати новітні історичні концепції, архівні матеріали з історії державності і права, основні праці, присвячених актуальним проблемам історії державності і права;

виявляти проблеми функціонування та розвитку правових явищ;

пропонувати шляхи та способи їх розв'язання;

обґрунтовувати свою позицію, спираючись на наукові аргументи;

давати усні та письмові аргументовані відповіді з питань навчальної дисципліни;

планувати свою професійну самоосвіту, самовдосконалення й саморозвиток, нести персональну відповідальність;

володіти:

навичками критичного аналізу явищ і процесів, розвитку аналітичних умінь, здатності до теоретичних узагальнень.

16) Структура курсу:					
Лекції, год.	Практичні заняття, год.	Лабораторні заняття, год.	Курсовий проект/ курсова робота РГР/Контрольна робота	Самостійні робота здобувача, год.	Форма підсумко- вого контролю
34	34		контрольна робота - 1	67	Іспит
Сума годин:				135	
Загальна кількість кредитів ECTS				4,5	
Кількість годин (кредитів ECTS) аудиторного навантаження:				68(2,27)	

17) Зміст курсу: (окремо для кожної форми занять – Л/Пр/Лаб/ КР/СРС)

ЛЕКЦІЇ

Змістовий модуль I.

АНТИЧНЕ ПРАВО, ПОЛІСИ ТА ДЕСПОТІЇ

Тема 1. Первіснообщинний лад. Становлення правових інститутів.

Первісний лад, його характерні риси, стадії розвитку. Розклад первісного ладу. Військова демократія. Зародження та розвиток приватної власності. Виникнення соціальної нерівності, поява класів. Суспільні поділи праці. Територіальний поділ населення. Виникнення держави і права, їх визначення, суть, ознаки. Формування публічної влади, державного апарату, їх соціальне призначення.

Тема 2. Держава та право країн Стародавнього Сходу.

Природне середовище, його особливості. Населення, матеріальне виробництво. Зародження державності і права. Джерела права. Збереження сусідсько-територіальної громади. Патріархальний характер рабства. Поняття східної деспотії. Хетська держава. Пережитки родоплемінного ладу. Стародавній Китай. Реформи Шань-Яна. Асирія: політико-правовий устрій. Персія: суспільний, устрій, державне управління, право. Реформи Тіглатпаласара III. Особливості виникнення та періоди розвитку держави. Шумерійці і аккадяни. Міста держави. Енсі. Лугали. Утворення Вавилонської держави. Правління царя Хаммурапі. Правове становище різних груп населення (авілум, мушкенум, жерці, тамкари, селяни). Особливості рабства. Становище жінки. Державний устрій. Царська влада, центральне місцеве управління. Рабіануми. Суд. Джерела права. Закони царя Хаммурапі, причини їх появи та система. Характеристика основних галузей та інститутів вавилонського права. Пережитки первісного ладу. Судочинство, процес, докази. Падіння Вавилонської держави.

Стародавній Єгипет. Утворення і розвиток держави в Єгипті, періодизація. Джерела права. Суспільний лад та його еволюція. Стабільність громади та її вплив на державно-політичний устрій та соціально-економічні відносини. Релігійні уявлення. Організація державного управління: фараон, джати, центральні та місцеві органи влади "Будинок життя". Роль жерців в державному апараті. Суд. Основні інститути права. Криза єгипетської держави.

Стародавня Індія. Історичні умови виникнення держави та права. Особливості суспільного ладу та правового

становища населення: збереження громади, система варн та каст. Своєрідність форм організації державної влади. Панчат. Сабха. Імперія Маур'їв. Центральні місцеві органи управління. Суд. Збройні сили. Занепад імперії Маур'їв. Основні джерела права. Веди. Артхашастра. Закони Ману, причини їх видання, система та характеристика. Зв'язок релігії і права. Дхарма. Основні галузі та інститути права. Судовий процес, докази. Специфіка становища жінки в індійському суспільстві.

Тема 3. Держава і право Стародавньої Греції.

Характеристика історичних та географічних обставин формування державності на території Малої та Великої Греції. Гомерівський період. Дорійські, ахейські та іонійські племена. Соціально-економічні та політичні відносини. Військова демократія. Органи та порядок управління суспільством. Розклад родоплемінної організації. Держави-поліси. Полісна організація суспільства.

Особливості розвитку грецьких полісів у гомерівський, класичний та елліністичний періоди.

Афіни: Басилей, архонти, ареопаг. Реформи Тесея, їх оцінка.

Поглиблення соціальної диференціації. Закони Драконта. Реформи Солона (594 р. до н. е.), їх зміст, оцінка. Тиранія Пісістрата та Пісістратидів, продовження соціально-економічних та державно-політичних змін. Реформи Клісфена. Греко-перські війни. Утворення Афіньського Морського союзу. Демократизація суспільно-політичного устрою. Реформи Ефіальта та Перикла. Оцінка процесу формування Афіньської держави. Соціальний поділ населення. Громадяни, метеки, раби. Правове становище жінки. Державний устрій: народні збори, гелієя, ареопаг, колегія стратегів, колегія архонтів, службові особи. Суд. Збройні сили. Джерела права. Характеристика його основних галузей та інститутів. Занепад Афіньської держави.

Спарта: захоплення Лаконіки. Війна за Месенію. Виникнення держави та права, особливості цього процесу. Суспільний лад Спарти: громадяни, переіки, ілоти. Державний устрій: народні збори, царі, ефори, герусія, геронти, службові особи. Проксени. Збройні сили.

Джерела права, загальна характеристика його основних галузей та інститутів.

Закони Лікурга. Особливості суспільного та державного ладу Спарти.

Тема 4. Стародавній Рим.

Загальна характеристика. Країна і населення. Організація римського суспільства до утворення держави. Періодизація історії Римської держави.

Утворення Римської держави. Патриції, плебеї, клієнти, раби. Органи управління (народні збори, сенат, рекс). Жрецькі колегії.

Реформи Сервія Тулія. Майнові розряди, триби. Утворення аристократичної республіки. Особливості цього процесу. Правове становище населення (громадяни, латини, перехрещені, раби). Державний устрій (народні збори, їх види, сенат, цензори, магістратура). Інтеррекс. Диктатор. Суд. Збройні сили.

Організація та структура, управління провінціями. Місцеве самоврядування в Стародавньому Римі. Причини кризи та падіння республіки. Нобілі, вершники. Латифундії. Реформи братів Гракхів. Військова реформа Марія. Диктатура Сулли. Періоди диктатури і триумвіратів.

Перехід до монархії. Юлій Цезар. Принципат. Октавіан. Римська держава в період монархії, соціальні зміни. Пекулій. Колонат.

Державний лад в період доміану. Суспільний лад та державний устрій. Роль армії. Реформи Діоклетіана та законодавство Константина. Поділ імперії на Західну і Східну. Напади варварів. Падіння Західної Римської імперії. Раннє християнство у Римі. Римське право та джерела в період ранньої республіки (звичаї, звичаєве право, сакральне право, закони XII таблиць).

Преторський едикт, право народів, діяльність юристів. Суд і процес. Мета і система покарань. Римське право в період принципату. Основи положення цивільного, кримінального, шлюбно-сімейного права та їх еволюція.

Джерела римського права в період імперії. Кодифікація Юстиніана. Значення римського права для розвитку права інших народів. Рецепція римського права.

Змістовий модуль II.

ДЕРЖАВА І ПРАВО В ПЕРІОД СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ

Тема 5. Загальна характеристика Середньовічної епохи, основні риси феодалного права і публічного управління в Середньовіччі.

Поняття «Середньовіччя», його хронологічні межі та періодизація. Сутність феодалізму. Велике переселення народів. Криза рабовласницької системи господарства і зародження феодальних відносин. Феодальний спосіб виробництва, його характерні риси та особливості у різних народів Європи та Азії. Ієрархічна структура суспільства, стани і класи. Військова демократія. Громада і поява майнової диференціації. Виникнення та етапи розвитку феодальної держави (утворення та період феодальної роздробленості; станово-представницька монархія; абсолютна монархія). Джерела з історії держави і права Середніх віків.

Тема 6. Право і держава в Європі в період Середньовіччя.

Основні тенденції розвитку європейських держав після розпаду Західної Римської імперії.

Держава і право Візантії. Отримання самостійності управління східними провінціями Риму за Діоклетіана. Перенесення столиці Римської імперії на Схід. Особливості розвитку соціально економічних та політичних відносин у Візантії у V–VII ст. Суспільний лад та державний устрій. Реформи Юстиніана. Еволюція суспільного і державного ладу у VIII–XI ст. Імператор і центральний державний апарат. Місцеве управління. Суд. Збройні сили. Феодална роздробленість та втрата могутності Візантійської імперії. Захоплення Константинополя хрестоносцями (1204 р.) і утворення Латинської імперії. Основні джерела права (Кодифікація Юстиніана).

Еклогга. Землеробський, військовий, морський закони. Номоканони. Прохирон. Хрисовули та ін. Характеристика основних галузей та інститутів права. Судовий процес, докази. Завоювання Константинополя турками-османами (1453) та остаточне падіння Візантійської імперії.

Римо-католицька Церква. Виникнення християнства та римо-католицької церкви. Нікейський собор 325 р. Організаційна структура церкви та її роль у феодалному суспільстві. Реформи папи Григорія VII. Симонія. Світська влада церкви. Церковні суди і канонічне право. Поділ церкви (1054). Хрестові походи. Інквізиція.

Феодална держава і право у Франції. Причини та особливості виникнення держави у Франків. Розвиток форм феодалної власності на землю (алод, бенедикцій, феодал). Суспільний лад. Правове становище різних груп населення. Королівська влада. Центральне і місцеве управління при Меровінгах. Майордом. Реформи Карла Мартела (земельна, військова). Утворення імперії Карла Великого. Державний устрій. Суд. Збройні сили. Роль марки у франкській державі. Посилення процесу феодалізації. Комендація і прекарій. Імунітети. Верденський договір 843 р. і розпад франкської держави. Джерела права. Варварські правди. Салічна правда. Характерні риси цивільного, сімейного і спадкового права. Кримінальне право. Кривава помста. Вергельд. Судова влада. Судовий процес, докази, ордалії. Період феодалної роздробленості. Сюзеренно-васальні відносини. Омаж. Правове становище різних верств населення. Королівська влада в IX–XII ст. Початок боротьби за державну єдність та централізацію. Судова, військова і монетна реформи Людовика IX. Формування станів у XIV–XV ст. Серви і вілани, панщина, талья, чинш, шампар. Поняття станово-представницької монархії та її формування у Франції. Жакерія. Зміни у правовому становищі населення. Королівська влада. Генеральні штати, їх структура, компетенція та роль. Великий Березневий Ордонанс 1357 р. Центральне і місцеве управління.

Паризький парламент та інші судові органи. Виникнення прокуратури. Абсолютна монархія. Соціально-економічні, духовні і політичні причини встановлення. Нантський едикт 1598 р. Зміни в суспільному ладі. Державний устрій в період абсолютизму. Реформи Рішельє та Людовика XIV. Необмежений характер королівської влади. Реформування органів управління, створення постійної армії. Джерела та характерні риси права. Кутюми. Рецепція римського права.

Середньовічне право та держава в Англії. Розвиток феодалних відносин у Англії. Утворення англосаксонських держав. Джерела та характерні риси права. Правда Етельберга. Закони короля Альфреда. Закони Етельстана.

Норманське завоювання та його вплив на суспільний лад, державний устрій Англії. Укази Вільгельма Завойовника 1086 і 1088 рр. Реформи Генріха II. Велика хартія вольностей 1215 р. Центральні та місцеві органи влади. Створення Палати шахової дошки. Суд. Виникнення суду присяжних. Армія.

Зміни в економіці та суспільному устрої Англії в XIII–XIV ст. Селянські повстання. «Обгороджування» селянських та громадських земель. Утворення станово-представницької монархії. Державний устрій. Виникнення парламенту. Формування органів місцевого самоврядування. Судова система. Суди загального права. Суд канцлера. Суд адмиралтейства. Суд присяжних. Виникнення і особливості англійського абсолютизму. Зміни в суспільному ладі. Війна Білої та Червоної троянд. Державний устрій (Таємна рада, Зоряна палата, Висока комісія та ін.). Місцеве самоврядування. Характерні особливості джерел права. Праці юристів Гленвіля і Брактона.

«Загальне право» та «право справедливості». Судова система. Судовий процес. Судовий прецедент. Статутне право. «Криваве законодавство». Беневоленції. Характерні риси майнових правовідносин, шлюбно-сімейного та кримінального права.

Феодална держава і право в Німеччині. Реформа Генріха Птахолова. «Священна Римська імперія». Утворення і розвиток феодалної держави в X–XII ст. Суспільний устрій. Політична децентралізація. Вормський конкордат. Становище курфюрств. Виникнення та особливості станово-представницької монархії. Імперський рейхстаг, ландтаги. Їхні повноваження. Імперський суд. Поліція. Становлення князівського абсолютизму. Його характерні риси. Реформація. Мартін Лютер. Селянська війна 1525 р. Тридцятирічна війна, Вестфальський мир. Поліцейська держава в Пруссії. «Освічений» абсолютизм в Австрії. Марія-Тереза, Йосиф II. Особливості розвитку феодалного права в Німеччині. Суд фемів. Шефени. Джерела права. Саксонське і Швабське зеркала. Магдебурзьке право. «Золота булла» 1356 р. Кароліна (1532 р.). Характерні риси права, судуострій і судочинство. Рецепція римського права. Терезіана і Йозефіна в Австрії. Пруське земське уложення 1794 р.

Феодална держава в Польщі. Німецька експансія на західнослов'янські землі. Виникнення держави на території Польщі та її розвиток. Князювання Мешко I (960–992 рр.). Суспільний лад і органи управління. Послаблення центральної влади. Магнати та шляхта. Їх боротьба за привілеї. Кошицький привілей 1374 р. Німецька колонізація. Битва під Грюнвальдом 1410 р. Станово-представницька монархія, її особливості. Радомська

конституція 1505 р. Кревська унія 1385 р. Люблінська унія 1569 р. Утворення Речі Посполитої. Державний устрій: королівська влада, її слабкість, вальний сейм, органи центрального і місцевого управління, суд, збройні сили. Берестейська церковна унія 1596 р. Перехід від дворянської демократії до магнатської олігархії. Крах Речі Посполитої. Її поділи. Джерела права. «Ельблонська правда». Статут Казимира III. Петраковський статут. Генріхові Артикули. Конституція 1791 р. Основні риси права.

Тема 7. Держава і право Росії (XIII – сер. XVII ст.)

Передумови утворення Російської централізованої держави. Боротьба Москви за домінування. Суспільний лад. Феодалі. Золотоординські впливи на характер політичних відносин. Духовенство. Селяни. Розвиток кріпосного права. Холопи. Міське населення. Державний лад. Посилення влади великого князя. Боярська Дума. Вотчинна система управління. Створення перших приказів. Місцеві органи управління. Система кормління. Губні, земські і судові реформи 30-50-х років XVI ст. Джерела права. Князівське законодавство. Судебник 1497 р. Характеристика цивільного права. Форми земельної власності. Зобов'язальне право. Спадкове право. Кримінальне право. Процесуальне право. **Станово-представницька монархія в Росії (XVI - XVII ст.)** Соціально-економічний і політичний розвиток Росії. Суть станово-представницької монархії та її особливості порівняно із західноєвропейськими країнами. Суспільний лад. Посилення позицій дворянства. Селяни та їх повне закріпачення. Посадські (міські) люди.

Державний лад. Подальше зміцнення централізованої влади. Реформи Івана IV та їх дворянський характер. Опричнина. Царська влада. Боярська дума. Земські собори. Система приказів. Місцеве управління. Заміна системи кормління системою губного і земського самоврядування. Запровадження воєвод. Заснування патріаршества. Розвиток права. Джерела права. Судебник 1550 р. Стоглав 1551 р. Установні та указні книги приказів. Соборне уложення 1649 р. Статус монарха за Соборним Уложенієм. Суд і судовий процес. Система злочинів та система покарань. Смертна кара. Майнове та спадкове право. Пожалування землі. Розвиток права феодальної власності. Вотчина та помістя. Зобов'язальне право. Шлюбно-сімейне право.

Тема 8. Держава і право у країнах Середньовічного Сходу.

Загальні риси та особливості розвитку феодальної держави у країнах Сходу і роль релігій у цьому процесі.

Державний устрій Арабського халіфату. Особливості становлення соціальної організації та держави арабів. Формування ісламу. Види державної влади (імнат та емірат). Посадові особи. Суспільний лад мусульманської держави. Арабські завоювання та арабська армія. Зміни в державному ладі халіфату (з IX ст.). Розпад халіфату на султанати та емірати. Мусульманське право та його значення для Середньовічного Сходу. Адат. Джерела та основні інституції. Відмінність мусульманського права від канонічного права європейських країн. Напрями у шариаті. Основні постулати шариату. Правове регулювання сімейних та майнових відносин. Злочини та покарання. Суд і судовий процес.

Китай у Середньовіччі. Характеристика середньовічної держави Китаю. Цинська династія і початок феодалізації. Реформи Сим Яня. Законодавство династії Тан. Реформи Ван Аньши. Державний лад та станово-класова структура Китаю. Бюрократична система управління. Судова система. Основні риси права феодального Китаю. Встановлення маньчжурського панування.

Японія у Середньовіччі. Утворення феодальної держави в середньовічній Японії. Особливості процесу феодалізації. Реформи Тайка. Формування феодального державного апарату. Аристократія, чиновництво, раби. Місцеве управління. Особливості розвитку феодальної держави в Японії і розвиток військово-олігархічного режиму сьогунату. Джерела та основні інститути права середньовічної Японії.

Індія у Середньовіччі. Середньовічна Індія. Роздробленість та війни. Розвиток кастової системи. Станово-класова структура феодальної Індії. Державний лад Делійського султанату і Могольської Індії. Мусульманське правління та зміни в державному ладі. Центральне та місцеве управління. Джерела права. Розвиток права у феодальній Індії.

Туреччина у Середньовіччі. Утворення Османської імперії. Держави під протекторатом Османської імперії.

Змістовий модуль III.

ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА НОВОГО ТА НОВІТНЬОГО ЧАСУ

Тема 9. Історія держави і права Нового часу (Європа та Америка).

Поняття Нового часу. Криза феодалізму та особливості цього процесу в різних країнах. Поява і суть капіталістичного способу виробництва. Економічні, культурні та політичні передумови буржуазних революцій. Основні тенденції розвитку держави і права в Новий час.

Держава і право Англії. Передумови, етапи та особливості англійської буржуазної революції. «Петиція про право» 1628 р. Зародження буржуазної державності. Скасування Зоряної палати та «Високої комісії». Прийняття "Довгим" парламентом "Великої ремонстрації". "Трирічний акт" 1641 р. "Навігаційний акт" 1651 р. Проголошення республіки, її державний устрій. "Знаряддя управління" 1653 р. Протекторат Олівера Кромвеля. Реставрація

монархії, її суть та конституційне оформлення. Бредська декларація 1660 р. Торі і віги. "Habeas corpus act" 1679 р. "Славна революція" 1688 р. "Білль про права" 1689 р. та "Акт про престолонаслідування" 1701 р. Посилення парламенту. Розвиток конституційної монархії і парламентаризму в XVII-XIX ст. Державний устрій Англії в цей час. Королівська влада. Парламент. Кабінет міністрів. Місцеве самоврядування. Судова система.

Аграрний і промисловий переворот наприкінці XVIII ст. Зміни в соціальній структурі суспільства. Система виборів до парламенту. Виборча реформа 1832 р. Утворення партій консерваторів і лібералів. Чартистський рух. Виборча реформа 1867. Виборча реформа 1884-1885 рр.

Посилення влади уряду. Послаблення королівської влади. Органи центрального і місцевого управління у першій половині XIX ст.

Створення колоніальної імперії. Управління колоніями і залежними територіями. Англія наприкінці XIX ст. – на початку XX ст. Зміни в державному устрої. Дальше посилення ролі Кабінету міністрів.

Реформи місцевого управління. Утворення лейбористської партії. Акт про парламент 1911 р. Британська імперія кінця XIX – початку XX ст. Домініони.

Основні джерела і риси права. Зміни в основних галузях та інститутах права після буржуазної революції. Англосаксонська система права та її вплив на право інших країн. Реформи 1873-1875 рр. Цивільне право. Кримінальне право. Соціальне законодавство. Суд і процес.

Сполучені Штати Америки. Заснування та соціально-економічний і політичний розвиток північноамериканських колоній Англії. Організація управління. Війна колоній за незалежність (1775-1783 рр.) та утворення США. "Декларація незалежності" 1776 р. Створення конфедерації і "Статті конфедерації" 1781 р. Причини переходу від конфедерації до федерації. Конституція 1787 р., її зміст та оцінка. "Біль про права" 1791 р. Права людини і громадянина. Принцип розподілу влади за Конституцією США. Вплив прийняття американської Конституції на розвиток світової конституційної думки.

Ордонанс 1787 р. Закон про судоустрій 1789 р. Територіальне розширення США. Економічний і політичний розвиток США наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст. Причини та хід громадянської війни 1861-1865 рр. Законодавство періоду війни. Її економічні та політичні наслідки. Другий цикл поправок до конституції. Реконструкція Півдня. Виникнення і оформлення двопартійної системи. Зміни в державному устрої США наприкінці XIX – на початку XX ст. Дальші поправки до конституції. Зміни в становищі президента, конгресу, Верховного суду. Федеральні та місцеві органи влади та розподіл повноважень між ними.

Франція. Відкриття Генеральних штатів та початок революції у Франції. Проголошення Національних зборів. Основні етапи революції 1789-1794 рр. "Декларація прав людини і громадянина" 1789 р. Конституція 1791 р. та проголошення конституційної монархії. Розвиток державного ладу Франції періоду Першої республіки. Національний конвент. Ліквідація монархії і проголошення республіки. Жирондисти та якобінці. Диктатура якобінців, її державний устрій (Конвент, комітети громадянського порятунку і громадської безпеки, комісари конвенту, революційні комітети, суд, збройні сили) та законодавство. "Декларація прав людини і громадянина" 1793 р. та конституція 1793 р. Діяльність надзвичайних органів. Термідоріанський переворот та конституція 1795 р. Директорія. Державний переворот 1799 р. Зміни в державному ладі Франції періоду Першої імперії. Законодавча і виконавча влада. Організація адміністративного управління. Армія і поліція. Органічні сенатусконсульти 1802 і 1804 рр. Бонапартизм. Внутрішня і зовнішня політика імперії. Падіння імперії Наполеона Бонапарта. Реставрація монархії Бурбонів: причини і наслідки. Хартія 1814 р. Революція 1830 р. Липнева монархія і хартія 1830 р. Лютнева революція 1848 р. і проголошення Другої республіки. Конституція 1848 р. Державний устрій республіки. Державний переворот 1851 р. Друга імперія. Конституція 1852 р. Політичний режим Другої імперії, її суть. Революція 1871 р. Проголошення Паризької Комуні. її державний устрій та законодавство. Третя республіка. Конституційні закони 1875 р. Державний устрій та політичний режим. Французька колоніальна система. Джерела і основні риси французького буржуазного права. Цивільний кодекс Наполеона 1804 р. Суб'єкти права. Право власності. Зобов'язання. Договори. Шлюб та майнові відносини подружжя. Спадкове право. Торговельний кодекс 1807 р. Кримінальний кодекс 1810 р. Вплив французького права на право інших країн. Подальші зміни в основних галузях та інститутах права.

Німеччина після Віденського конгресу. Німецький союз. Економічна і політична роздробленість країни. Митний союз. Революція 1848 р. та її вплив на розвиток німецьких держав. Франкфуртська конституція 1849 р. Пруська монархія. Конституція 1850 р. Куріальна система. Державний устрій та політичний режим Прусії. Отто Бісмарк. Північнонімецький союз. Гегемонія Прусії. Конституція союзу 1867 р. Утворення Німецької імперії. Домінування Прусії. Фіктивний федералізм.

Конституція 1871 р. Державний устрій та політичний режим. Центральні та місцеві органи управління. Судова система. Поліція. Політичні партії. Джерела та характерні риси права. Кримінальний 1871 р. та кримінально-процесуальний 1877 р. кодекси. Німецьке цивільне уложення 1900 р. Геостратегічні плани Німеччини та шляхи їх вирішення.

Латинська Америка. Створення колоній Іспанії та Португалії на території Латинської Америки. Органи управління. Джерела права. Соціальна структура. Визвольні війни 1810-1826 рр. й утворення незалежних держав. Перші конституції. Розвиток латиноамериканських країн у XIX ст. – на початку XX ст. Конституція Бразилії 1891 р. Конституція Мексики 1917 р.

Японія. Передумови революції "Мейдзі". Нерівноправні договори з європейськими країнами та США. Повалення сьогунату. Буржуазна революція. Реформи 70-80-х років XIX ст. Зміни у соціально-економічних відносинах. Конституція 1889 р. Державний устрій Японії. Джерела права. Судова система. Основні риси права.

Китай. Нерівноправні договори з європейськими країнами та США. Тайпійська держава. Реформи Юань Шикая. Встановлення правління імператриці Цісі. Революція 1911 р.

Тема 10. Історія держави і права Новітнього часу (Сполучені Штати Америки, Великобританія і Європа).

Загальна характеристика соціально-політичної ситуації у світі. Основні риси і тенденції розвитку держав та політично-партійних систем після Першої світової війни та більшовицького перевороту. Версальська система. Ліга націй. Наслідки Другої світової війни.

ООН. Криза колоніальної системи. Утворення незалежних держав в Азії, Африці, Латинській Америці.

Заснування Ради Європи 1949 р. та ідея єдиної Європи. Європейський союз. Зміни у правових системах. Соціальне законодавство.

Сполучені Штати Америки. Держава і право США в кінці XIX – на початку XX ст. Виникнення монополій. Закон Шермана 1890 р. Перша світова війна та її вплив на державу і право. Економічна і політична криза 1929-1932 рр. "Новий курс" президента Ф.Рузвельта та його юридичне оформлення. Централізація державної влади. Зміни конституції – XIX, XX, XXI поправки. Надзвичайне банківське законодавство та повноваження президента в економічній сфері. Профспілки, закон Вагнера (1935 р.). Соціальне законодавство.

Друга світова війна. Основні тенденції державно-правового розвитку країни після Другої світової війни. Форма державного устрою та правова система США. Поправки, внесені до Конституції США у новітній період. Інститут президенства. Роль і повноваження Верховного Суду. Конгрес. Федеральне законодавство та закони штатів, їх співвідношення. Судова система та судовий процес. Характеристика виборчого права США на сучасному етапі. Партійна система. Роль партій в державно-політичному житті країни. Політико-правова система США на сучасному етапі.

Великобританія. Основні зміни та тенденції розвитку в економіці, політичній системі та державному устрої після I світової війни. Перші лейбористські уряди. Делеговане законодавство. Демократизація виборчого права (реформи 1918, 1928, 1949 і 1969 рр.). Реформа парламенту 1949 р. Королівська влада. Кабінет міністрів. Парламент. Правоохоронні органи. Місцеві органи влади і управління. Судові органи і судовий процес. Основні джерела. Загальна характеристика права. Партійна система, її еволюція. Криза Британської колоніальної імперії після 1-ї та 2-ї світових війн. Вестмінстерський статут 1931 р. Відмова Ірландії від статусу домініона. Британська співдружність націй. Держава і право Великобританії на сучасному етапі. Реформи періоду правління Маргарет Тетчер. Децентралізаційні реформи уряду Т. Блейра.

Франція. Зміни в політичному та соціально-економічному розвитку Франції після Першої світової війни. Виборчі закони 1919 і 1927 рр. Посилення виконавчої влади. Делеговане законодавство. Багатопартійна система. Уряд Народного фронту та здійснені ним реформи. Мюнхенська угода. Падіння Третьої республіки. Франція у Другій світовій війні. Держава Віші. Визволення Франції від фашистів. "Тимчасовий режим". Боротьба навколо проекту конституції. Конституція 1946 р. Державний устрій та політичний режим Четвертої республіки. Зміни конституції в період 1947-1954 рр. Конституція 1958 р. Державний устрій та політичний режим П'ятої республіки. Розпад колоніальної системи. Французький союз. Розвиток політичної системи в 60-90-ті роки. Партійна система. Основні джерела права. Цивільне і торгове право новітнього часу. Проблема прав людини і зміни у кримінальному праві. Трудове право і соціальне законодавство.

Німеччина (1918-1945). Поразка Німеччини у Першій світовій війні. Листопадова революція 1918 року. Зміни в державному ладі, політичному режимі та партійній системі. Версальський мирний договір. Веймарська конституція 1919 р. Державний устрій та політичний режим Веймарської республіки. Президент. Законодавча влада. Місцеві органи. Виборча система. Соціально-політична боротьба в Німеччині в 20-х роках. Економічна криза 1928-1932 рр. Встановлення фашистської диктатури в Німеччині. Зміни в державному устрої. Ліквідація державно-правових установ Веймарської республіки. Одержавлення фашистської партії. Каральні органи фашистської диктатури. Зміни в судовій системі. Надзвичайні суди і судочинство. Фашистський політичний режим. Ліквідація багатопартійної системи, конституційних прав і свобод громадян. Державне регулювання економіки. Характер змін у праві. Зовнішня політика німецького фашизму. Припинення дії Версальського договору. Мілітаризація економіки. Початок, хід та наслідки Другої світової війни.

Федеративна Республіка Німеччина. Потсдамські угоди. Тимчасовий окупаційний механізм в Німеччині. Відновлення особистих і політичних прав і свобод. Утворення політичних партій. Розкол Німеччини. "Бізонія" і "Тризонія". Проголошення ФРН. Боннська конституція 1949 р. Державний устрій та політичний режим. Виборча система. Економічні реформи. Зміни до конституції. Судові органи та партійна система ФРН. Процес об'єднання ФРН та НДР. Основні джерела і характерні риси права.

Італія. Становище Італії напередодні об'єднання. "Гемонтський" статут (1848 р.). Завершення об'єднання Італії. Державний і політичний устрій. Економічне і політичне становище Італії після Першої світової війни. Виникнення фашистського руху. Прихід фашистів до влади. Особливості італійського фашизму. Зміни в державному устрої і політичному режимі. "Надзвичайні закони". Фашистська партія. Каральні органи.

"Корпоративна держава". Крах фашистської диктатури. Італія після Другої світової війни. Проголошення республіки. Конституція 1947 р. Державний устрій та політичний режим. Партийна система. Італійська держава на сучасному етапі. Основні риси права.

Тема 11. Історія держави і права Новітнього часу (Латинська Америка, Азія та Африка).

Латинська Америка. Нові тенденції в розвитку соціально-політичних систем латиноамериканських країн у післявоєнний період. Утворення незалежних держав в країнах Азії та Африки після Другої світової війни. Зміни в державному ладі та політичних режимах. Конституційне законодавство. Політичні партії.

Японія. Особливості суспільно-політичного ладу Японії в період між світовими війнами. Військовий закон 1932 р. Воєнно-монархічний режим. "Закон про загальну мобілізацію" 1938 р. Участь та поразка у Другій світовій війні. Конституція 1947 р. Державний устрій та політичний режим. Місцеві органи влади. Судова система. Основні джерела та риси права. Партийна система. Соціально-економічні реформи. Союзні відносини з США. Японське економічне диво.

Індія у складі Британської колоніальної імперії. Національно-визвольна революція в Індії. Утворення домініонів Індія і Пакистан у 1947 р. Проголошення незалежності Індії, конституція 1950 р. Державний устрій, політичний режим, основні риси права. Держава і право в Індії на сучасному етапі. Партийна система. Політичні і громадянські свободи.

Китай. Китайська Народна Республіка: утворення, основні тенденції розвитку держави і особливості права. Конституції 1954, 1975, 1982 рр. "Великий стрибок", "Культурна революція". Центральні та місцеві органи влади. Політика модернізації.

Утворення незалежних держав в країнах Азії та Африки після Другої Світової війни. Розпад колоніальної системи і утворення незалежних держав у країнах Африки. Південної та Південно-Східної Азії, Близького та Середнього Сходу. Держави національної демократії, їх форми та функції. Створення державного механізму, розвиток національного законодавства. Конституції. Модернізація традиційних правових систем.

Тема 12. Держава і право Росії в пострадянський період.

Білорезька угода і припинення СРСР як "геополітичної реальності". Ліквідація радянської системи органів державної влади і скасування комуністичної ідеології. Конституційні реформи в Російській Федерації. Конституція Росії 12 грудня 1993 р та її характеристика. Державний устрій сучасної Росії. Розвиток права сучасної Росії.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Тема 1. Виникнення держави і права у стародавньому Єгипті, Індії і Китаї.

Тема 2. Закони Хаммурапі – найдавніша пам'ятка права стародавнього світу

Тема 3. Основні здобутки права Стародавньої Греції

Тема 4. Основні етапи розвитку права у стародавньому Римі.

Тема 5. Особливості розвитку права Середньовічної Європи

Тема 6. Утвердження системи прецедентного права та парламентської демократії у Великій Британії.

Тема 7. Розвиток республіканських форм правління і континентальної системи права у Франції.

Тема 8. Історичний шлях Німеччини від авторитарних монархій до федеративної, правової і соціальної республіки.

Тема 9. Утворення і розвиток США, особливості американської політичної і правової системи.

Тема 10. Державно-правові системи Німеччини, США і Франції у порівнянні.

Тема 11. Основні тенденції розвитку держав Азії у Новітній час.

Тема 12. Держава і право сучасної Росії. Дискусія про «слов'янську правову сім'ю» і «православну цивілізацію».

Курсовий проект/курсова робота/РГР/Контрольна робота:

Індивідуальне завдання підлягає захисту студентом на заняттях, які призначаються додатково. Індивідуальне завдання може бути виконане у різних формах. Студенти можуть зробити його у вигляді реферату. Реферат повинен мати обсяг 18-24 сторінок А4 тексту (кегель Times New Roman, шрифт 14, інтервал 1,5), включати план, структуру основної частини тексту відповідно до плану, висновки і список літератури, складений відповідно до ДСТУ 8302:2015. В рефераті можна помістити словник базових понять до теми. Водночас індивідуальне завдання може бути виконане в інших формах, наприклад, у вигляді презентації у форматі Power Point. В цьому разі обсяг роботи визначається індивідуально – залежно від теми.

Як виконання індивідуального завдання за рішенням викладача може бути зарахована участь студента у науково-практичній конференції з публікацією тез на одну з тем, дотичних до змісту дисципліни, або публікація статті на одну з таких тем в інших наукових виданнях.

Текст індивідуального завдання подається викладачу не пізніше, ніж за 2 тижні до закінчення семестру. Заняття із захисту індивідуальних завдань призначаються не пізніше, ніж за 1 тиждень до закінчення семестру. Викладач має право вимагати доопрацювання індивідуального завдання.

Тематика індивідуальних завдань для студентів денної та контрольних робіт для студентів заочної форми навчання

Державний та суспільний лад Мохенджо – Даро та Хараппи.
Військове право Стародавньої Індії
Державний лад Китаю у період Чжоу.
Державний лад Цинської Імперії.
Особливості суспільного ладу Китаю.
Вплив філософських вчень на правову систему Китаю.
Регулювання майнових відносин у Стародавньому Китаї.
Законодавчий процес Стародавніх Афін.
Правовий статус жінки в Стародавніх Афінах.
Причини та наслідки політичної кризи у Спарті.
Розвиток держави і права в Мінойській державі
Розвиток держави і права в Мікенській державі
Державний та суспільний лад імперії Олександра Македонського.
Магістратури у Римі.
Зародження і розвиток колонату.
Особливості державного ладу Імперії у період принципату.
Військова реформа Карла Мартелла, її наслідки.
Вплив християнської церкви на правову систему франкської держави.
Кримінальний процес у франків.
Вплив релігії на формування держави і права в Англії (XI–XVI ст.).
Адміністративно-судові функції шерифів (XII ст.).
Правове становище “віланів” у XIII ст. Особливості становлення англійського права.
Джерела мусульманського права.
Види злочинів і система покарань за мусульманським правом.
Судова система, органи державного управління, релігійне право в Арабському Халіфаті.
Причини та наслідки „славетної революції” 1689 р. в Англії.
Зміни у соціальній структурі англійського суспільства в XIX ст.
Характеристика Білля про права.
Фабричне законодавство Англії.
Взаємовідносини між гілками державної влади у XIX – на початку XX ст.
Громадянська війна у США у середині XIX ст. та її наслідки.
Демократизація американського суспільства.
Суд і судочинство.
Види договорів у США в XVIII–XIX ст.
Кримінальне право і процес.
Політика сегрегації. Причини проведення, зміст та наслідки.
Зміни у соціальній структурі США на протязі другої половини XX ст.
Співвідношення федеральних законів та законів штатів.
Трудове право США.
Державний лад Реставрації монархії
Зміни в державному ладі за правління Наполеона III
Судова система Паризької комуни.
Органи державної влади Франції у період Третьої республіки.
Вплив Кодифікації Юстиніана на Цивільний кодекс французів.
Характеристика Конституції Франції 1946 р.
Державний устрій П'ятої республіки.
Основні напрями державно-правового розвитку Франції у кінці XX – на початку XXI ст.
Державний лад ФРН у другій половині XX ст.
Особливості соціального законодавства ФРН.
Причини та наслідки об'єднання Німеччини у 1990 р.

Питання підсумкового контролю

1. Предмет, методологія вивчення та періодизація ІДПЗК.
2. Причини розладу первіснообщинного устрою і утворення державних об'єднань.
3. Загальні закономірності формування держави і становлення права в державах Стародавнього світу.
4. Виникнення держави та права в Стародавньому Вавилоні.
5. Характеристика Східної деспотії.
6. Суспільний та державний лад Стародавнього Вавилону.
7. Державний лад країн з азійським способом виробництва.
8. Правове положення населення в Стародавньому Вавилоні.
9. Види злочинів і система покарань за законами царя Хаммурапі.
10. Виникнення держави і права в Єгипті.
11. Виникнення і розвиток держави і права у Стародавньому Китаї.
12. Джерела та основні риси права Стародавнього Китаю.
13. Утворення і розвиток держави і права в Стародавній Індії.
14. Джерела та основні риси права Стародавньої Індії.
15. Історичні умови виникнення і розвитку держави і права в Афінах.
16. Суспільний та державний лад Афін.
17. Особливості афінської демократії і причини її занепаду.
18. Суспільний та державний лад Спарти.
19. Загальна характеристика афінського права.
20. Виникнення Римської держави і права. Їх періодизація.
21. Суспільний та державний лад Риму в період республіки.
22. Суспільний та державний лад Риму в період імперії.
23. Джерела та основні риси римського права.
24. Кодифікація Юстиніана. Загальна характеристика.
25. Суд і процес у Стародавньому Римі.
26. Характерні риси феодальної держави та права.
27. Походження і розвиток держави у франків.
28. Суспільний та державний лад франків.
29. Характеристика "Салічної правди" як джерела права франків.
30. Суспільний і державний лад феодальної Франції.
31. Станово-представницька монархія у Франції.
32. Органи влади та управління у Франції в період абсолютної монархії.
33. "Золота булла" 1356 р. Загальна характеристика.
34. Джерела та основні риси феодального права Німеччини.
35. Політика "освіченого абсолютизму" в Пруссії та Австрії.
36. Особливості станово-представницької і абсолютної монархії в Німеччині.
37. Міське право в західноєвропейських феодальних державах.
38. Загальна характеристика Магдебурзького права.
39. Канонічне право в західноєвропейських феодальних державах.
40. Утворення і розвиток англійської держави і права.
41. Суспільний та державний лад англосаксів.
42. Джерела та загальні риси права феодальної Англії.
43. Характеристика Великої Хартії Вольностей 1215 р.
44. Особливості станово-представницької монархії в Англії.
45. Англійський парламент, його виникнення та розвиток.
46. Зміцнення державного і суспільного ладу Англії у XVIII ст.
47. Поняття інквізиційного процесу в західноєвропейському феодальному праві.
48. Виникнення та розвиток Арабського Халіфату. Державний лад.
49. Джерела мусульманського права.
50. Основні риси і система мусульманського права.
51. Особливості розвитку феодальних відносин у Візантії.
52. Візантійське законодавство після імператора Юстиніана.
53. Держава і церква в історії Візантії.
54. Передумови і основні етапи англійської революції XVII ст.
55. Англійська революція середини XVII ст. та утворення республіки. "Інструмент управління".
56. "Славетна революція" в Англії та її суть.
57. "Хабеас Корпус Акт", "Білль про права", "Акт про престолоуспадкування".
58. Класи і партії в англійській революції середини XVII ст.
59. Формування і розвиток англійського буржуазного права.

60. Реформа виборчого права Англії XIX ст. Причини і наслідки.
61. Зміни в суспільному та державному ладі Англії в Новий період.
62. “Конституція” Британської імперії 1931 р.
63. Передумови революції у Франції кінця XVIII ст.
64. Особливості та основні етапи французької революції XVIII ст.
65. Суть державно-правових змін в період французької революції кінця XVIII ст.
66. Суть політики якобінської диктатури у Франції.
67. Суспільний і державний лад Франції періоду Директорії.
68. Загальна характеристика Цивільного кодексу Франції 1804 р.
69. Право власності за Цивільним кодексом Франції 1804 р.
70. Шлюбно-сімейне право за Цивільним кодексом Франції 1804 р.
71. Державний лад і соціально-економічне законодавство Паризької Комуни.
72. Суспільний і державний лад Франції періоду Третьої республіки.
73. Народний фронт у Франції у 30-ті роки XX ст. та його політика.
74. Державний лад Франції періоду Четвертої республіки.
75. Утворення режиму П’ятої республіки у Франції.
76. Характеристика Конституції Франції 1946 р.
77. Суспільний і державний лад Італії XIX ст.
78. Конституція Італії 1947 р.
79. Суспільний і державний лад Німеччини у XIX ст.
80. Революція в Німеччині та утворення Веймарської республіки .
81. Суспільний та державний лад фашистської Німеччини.
82. Механізм влади німецького фашизму.
83. Вищі органи законодавчої і виконавчої гілок влади Німеччини за Веймарською Конституцією.
84. Розгром фашистської Німеччини і утворення ФРН і НДР.
85. Війна за незалежність американського народу. Причини і наслідки.
86. Декларація незалежності США.
87. Американські “Статті конфедерації” 1781 р.
88. Загальна характеристика Конституції США.
89. Принципи Конституції США.
90. Вищі органи виконавчої і законодавчої влади за Конституцією США.
91. Взаємовідносини президента з конгресом США у період після Другої світової війни.
92. Поправки до Конституції США.
93. Основні права і свободи американських громадян за Конституцією США.
94. Суть і процедура імпічменту в конституційному праві США.
95. Громадянська війна Півночі і Півдня США. Скасування рабства.
96. Загальна характеристика американської правової системи кінця XVII – XIX ст.
97. Розвиток правового регулювання трудових відносин в США.
98. Суть “Нового курсу” Рузвельта.
99. Характеристика Верховного Суду США.
100. Становлення і розвиток місцевих органів самоврядування в США.
101. Правове регулювання суспільних відносин в США в період після Другої світової війни.

18) Основна література:

Джерела

- Шевченко О.О. Історія держави і права зарубіжних країн. Хрестоматія. – К.: Вентурі, 1995. – 176 с.
Хрестоматія по всеобщей истории государства и права. / Под ред. З.М. Черниловского. – Москва, 1996. - 413 с.
Історія держави і права зарубіжних країн. Хрестоматія / Ред. Гончаренко В.Д. К., 2002.

Рекомендована література

Базова

- Бостан Л. М., Бостан С. К. Історія держави і права зарубіжних країн. [Електронний ресурс]. 2-ге вид., перероб. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2008. 730 с. URL : https://drive.google.com/drive/u/0/folders/1RzS_3yEI_I2Q1aZur7098dt-kQX-nw-1 (дата звернення : 02.08.2018).
Історія держави і права зарубіжних країн [Текст] : навч. посіб. / Укропсілка, Львів. комерц. акад. ; [уклад. Вдовичин І. Я.]. - Львів : Вид-во Львів. комерц. акад., 2015. - 591 с.

Історія держави і права зарубіжних країн. Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. професора Л. М. Маймескулова. – Харків, «Право». - 2011 // <http://uristinfo.net/istorija-gosudarstva-i-prava/267-istorija-derzhavi-i-prava-zar-krayin-majmeskulov.html>.

Макарчук В.С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. / В.С. Макарчук; МОН України. – вид. 6-те, доповн.- К.: Атіка, 2010. – 623 с.

Історія держави і права зарубіжних країн: посібник / В.І. Орленко, В.В. Орленко. – 4-ге вид., стер. – К., 2010. – 243 с.

Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. / Л.М. Бостан, С.К. Бостан. – 2-ге вид., перероб. та допов. – К.: ЦУЛ, 2008. – 729 с.

Шигаль, Д. А. Історія держави і права зарубіжних країн [Текст] : курс лекцій / Д. А. Шигаль. - Х. : ФІНН, 2011. - 340 с.

Історія держави і права зарубіжних країн [Текст] : посібник / [Джуза О. М. та ін.]. - К. : НАВС, 2012. - 375 с.

Трофанчук Г.І. Історія держави і права зарубіжних країн [Текст] : навч. посіб. / Г. І. Трофанчук. - 2-ге вид., переробл. і допов. - К. : Юрінком Інтер, 2013. - 445 с.

Хома Н.М. Історія держави та права зарубіжних країн: Навч. посіб. [Електронний ресурс]. 3-тє вид., стереотипне. Львів : Новий Світ-2000, 2008. URL : https://drive.google.com/drive/u/0/folders/1RzS_3yEI_I2Q1aZur7098dt-kQX-nw-1 (дата звернення : 02.08.2018).

19) Додаткові джерела:

Харитонов Є. О., Харитонova О. І. Приватне право як концепт: пошук парадигми: монографія / Є. О. Харитонов, О. І. Харитонova. — Одеса: Фенікс, 2014. — 804 с.

Кузьминець О. В. Історія держави та права зарубіжних країн (схеми, таблиці, коментарі, термінологічний словник) : навч. посіб. / О. В. Кузьминець, Є. С. Дурнов, Ю. В. Сокур. – К. : Гранма, 2012. – 240 с.

Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн: Навч. посібник для студ. вищих навч.закл. [Електронний ресурс]. 5-е вид., перероб. і доп. К.: Істина, 2005. 768 с. URL : https://drive.google.com/drive/u/0/folders/1RzS_3yEI_I2Q1aZur7098dt-kQX-nw-1 (дата звернення : 02.08.2018).

Історія держави і права зарубіжних країн. Хрестоматія / за ред. В.Д.Гончаренко. – К.: Ін Юре, 2002. – 716 с.

Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн: [Підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих закладів освіти]. — Харків: Право, 1999. — 416 с.

Тищик Б.Й. Історія держави і права країн Стародавнього світу: Навч. посібник. — Львів: Світ, 2001. — 384 с.

Шевченко О.О. Історія держави і права зарубіжних країн: Навчальний посібник / О.О. Шевченко; МОН України. – К.: Олан, 2008. – 351 с.

Інформаційні ресурси

Національна бібліотека ім. В. І. Вернадського. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ubuv.gov.ua>.

Національна парламентська бібліотека. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uplu.kiev.ua/>.

Державна науково-технічна бібліотека України (Київ). - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.gutb/u-t/ org/](http://www.gutb.u-t/ org/)

Одеська державна наукова бібліотека ім. М. Горького. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ognb.odessa.ua>.

Харківська державна наукова бібліотека ім. В. Г. Короленка. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://korolenko/kharkov>.

Vuzlib. Економіко-правова бібліотека. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vuzlib.net>.

Бібліотека Київського Національного університету будівництва і архітектури. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.knuba.edu.ua/>

Освітній портал Київського Національного університету будівництва і архітектури. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: org2.knuba.edu.ua/

20) Система оцінювання навчальних досягнень (розподіл балів):

Поточне оцінювання			Індивідуальне завдання	Іспит	Сума балів
Змістові модулі					
1	2	3			
15	15	15	25	30	100

Шифр спеціальності 081	Назва спеціальності, освітньої програми «Право», «Будівельне та містобудівне право»	Сторінка 1 з 4
---------------------------	---	-------------------

21) Умови допуску до підсумкового контролю:

1. Студент, який пропустив аудиторне заняття з поважних причин, має продемонструвати викладачу та надати до деканату ФУПП документ, який засвідчує ці причини.
2. Студент, який пропустив лекційне заняття, повинен законспектувати зміст цього заняття та продемонструвати конспект викладачу до складання заліку, іспиту.
3. Студент, який пропустив практичне заняття, повинен законспектувати джерела, які були визначені викладачем як обов'язкові для конспектування, та продемонструвати знання з пропущеної теми викладачу до складання заліку, іспиту.
4. За об'єктивних причин (хвороба, міжнародне стажування тощо) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

22) Політика щодо академічної доброчесності:

1. Списування під час тестування та інших опитувань, які проводяться у письмовій формі, заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). У разі виявлення фактів списування з боку студента він отримує інше завдання. У разі повторного виявлення призначається додаткове заняття для проходження тестування.
2. Тексти індивідуальних завдань (в т.ч. у разі, коли вони виконуються у формі презентацій або в інших формах) перевіряються на плагіат. Для цілей захисту індивідуального завдання оригінальність тексту має складати не менше 70%. Виключення становлять випадки зарахування публікацій студентів у матеріалах наукових конференціях та інших наукових збірниках, які вже пройшли перевірку на плагіат.

23) Посилання на сторінку електронного навчально-методичного комплексу дисципліни:

<http://org2.knuba.edu.ua/course/view.php?id=1279>